ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 16.7.2025 г.
SWD(2025) 556 final

РАБОТЕН ДОКУМЕНТ НА СЛУЖБИТЕ НА КОМИСИЯТА

РЕЗЮМЕ НА ДОКЛАДА ЗА ОЦЕНКАТА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО,

относно Европейския фонд за конкурентоспособност

придружаващ

Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за създаване на Европейски фонд за конкурентоспособност (ЕФК), включващ специална програма за научноизследователски и иновационни дейности в областта на отбраната, за отмяна на регламенти (ЕС) 2021/522, (ЕС) 2021/694, (ЕС) 2021/697 и (ЕС) 2021/783, за отмяна на разпоредби от регламенти (ЕС) 2021/696 и (ЕС) 2023/588 и за изменение на Регламент (ЕС) [ПЕОП]

Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за създаване на Рамковата програма за научни изследвания и иновации „Хоризонт Европа“ за периода 2028–2034 г., за определяне на нейните правила за участие и разпространение на резултатите и за отмяна на Регламент (ЕС) 2021/695

Предложение за Решение на Съвета за създаване на специфична програма за изпълнение на Рамковата програма за научни изследвания и иновации „Хоризонт Европа“ за периода 2028—2034 г., за определяне на нейните правила за участие и разпространение на резултатите и за отмяна на Решение (ЕС) 2021/764

{COM(2025) 543 final} - {COM(2025) 544 final} - {COM(2025) 555 final} -
{SEC(2025) 555 final} - {SWD(2025) 555 final}

Резюме
Оценка на въздействието на следващия дългосрочен бюджет на ЕС (МФР) — финансиране от ЕС за конкурентоспособност
А. Необходимост от действия
Защо? В какво се състои разглежданият проблем?
През последните тридесет години разликата в производителността между ЕС и други развити икономики се увеличи и ЕС стана по-малко конкурентоспособен в сравнение с тях. ЕС изостава от други големи икономики в множество области, включително технологичното развитие, резултатите от научните изследвания и иновациите, динамиката на пазара и промишления капацитет. Поради това повишаването на европейската конкурентоспособност се очерта като ключов приоритет и беше посочено като такъв в доклада на Марио Драги. Както се посочва в компаса за конкурентоспособността[1] на Европейската комисия, европейската конкурентоспособност е капацитетът на ЕС за увеличен ръст на производителността, високи стандарти на живот и стратегическа автономност в една бързо променяща се глобална среда. Като понятие тя надхвърля традиционната конкурентоспособност въз основа на разходите и акцентира върху иновациите, инвестициите, устойчивостта и промишлената мощ, особено в екологичните, цифровите и ключовите сектори от критично значение. В компаса за конкурентоспособността са откроени няколко фактора, необходими за повишаване на конкурентоспособността на ЕС: 1) преодоляване на различията в областта на иновациите, 2) декарбонизация и 3) намаляване на прекомерните зависимости и повишаване на сигурността. Освен това в него се набелязани и пет хоризонтални способстващи фактора: 1) опростяване, 2) премахване на пречките на единния пазар, 3) финансиране, 4) умения и качествени работни места, 5) по-добра координация. Опростяването, финансирането и по-добрата координация ще бъдат основен фокус за Европейския фонд за конкурентоспособност. Очаква се справянето с тези проблеми да окаже положително, макар и непряко, въздействие върху други проблеми, установени в компаса за конкурентоспособността, като например различията в областта на иновациите и намаляването на зависимостта на Европа от външни източници за критични технологии и ресурси и по този начин да повиши сигурността и устойчивостта.
Какво се очаква да бъде постигнато с настоящата инициатива?
Основната цел на тази инициатива е да се създаде инвестиционен капацитет в подкрепа на европейската конкурентоспособност в стратегически технологии и сектори, както и да се използват инструментите за финансиране на бюджета на ЕС. По-конкретно инициативата насърчава публичните и частните инвестиции по протежение на целия инвестиционен път, по-специално в областта на научните изследвания и иновациите, и използва по-добре потенциала на бюджета на ЕС за намаляване на риска, за да се увеличи максимално добавената стойност от ЕС. Освен това тя насочва и концентрира инвестициите в стратегическите технологии и сектори на ЕС в подкрепа на декарбонизацията, сигурността и устойчивостта. И накрая, тя улеснява достъпа до финансиране от ЕС чрез ориентирани към ползвателите, по-бързи, по-опростени и хармонизирани процедури и подобрява съгласуваността между инвестициите на ЕС и държавите членки.
Каква е добавената стойност от предприемането на действия на равнището на ЕС?

[1] COM(2025) 30 final. Компас за конкурентоспособността на ЕС.

На първо място, засилвайки сътрудничеството и интеграцията между заинтересовани страни от различни държави членки, финансирането от ЕС премахва националните пречки и създава критична маса за справяне с общите предизвикателства. На второ място, преодолявайки неефективността на пазара и неоптималните условия за инвестиции и постигайки икономическо въздействие, ЕС повишава икономическата устойчивост, мобилизира частни средства, привлича капитал, повишава производителността на цялата си територия и подкрепя икономически изгодни проекти, които при други условия може да не постигнат успех. Подкрепата е за конкурентоспособността в целия ЕС, като така могат да бъдат подбирани на най-добрите научни и иновативни идеи. На трето място, като дава по-голяма насоченост на инвестициите и обединява ресурси, ЕС може да се справи по-добре с общите за ЕС предизвикателства и да утвърди общи приоритети като цифровия и екологичния преход.

Б. Решения

Какви законодателни и незаконодателни варианти на политиката са разгледани? Има ли предпочитан вариант? Защо?

Бяха разгледани три основни варианта на политиката:

Първият вариант е „продължаване на обичайната практика+“, при който 14-те програми[2] ще запазят собствените си правила, но Комисията ще се опита да осигури по-голяма хоризонтална съгласуваност между фондовете, като разшири подхода, възприет при платформата за стратегически технологии за Европа (STEP), за да помогне на отделните проекти да се възползват от кумулативно финансиране по няколко програми.

Вторият вариант е „засилена координация между програмите и общи правила“, като той ще отиде по-далеч, като хармонизира правилата на отделните програми, по-специално чрез съгласуване на целите, направленията и стълбовете, както и на инструментите за прилагане и хоризонталните правни разпоредби.

Третият вариант е „консолидиране на програмите в нов Европейски фонд за конкурентоспособност“, който ще обедини относимите програми на ЕС в един фонд със стратегическо ръководство, което отдава приоритет на политиката, а не на програмите. При този вариант ще се създаде единен инвестиционен капацитет в подкрепа на стратегическите сектори и технологии, революционните иновации и декарбонизацията с гладък инвестиционен път от фундаменталната наука до приложните научни изследвания, внедряването, производството, услугите и решенията. Той ще бъде изграден върху малък брой компоненти на политиката, които са от решаващо значение за конкурентоспособността и устойчивостта на ЕС. Начинът, по който се управлява фондът, ще спомогне той да реагира бързо на новите предизвикателства и приоритети. При третия вариант ще се постигне баланс между предсказуемостта, необходима за дългосрочните инвестиции, например при научните изследвания и иновациите, и гъвкавостта, необходима, за да се отговори на възникващите политически приоритети.

Предпочитаният вариант е третият вариант, тъй като той предлага цялостен набор от мерки на политиката за преодоляване на очертаните по-горе недостатъци във финансирането от ЕС по отношение на конкурентоспособността. За да се гарантира успехът на предпочитания вариант, ЕС ще приложи мерки за свеждане до минимум на потенциалните отрицателни въздействия, включително чрез намиране на баланс между гъвкавостта и необходимостта от предвидимост.

В. Въздействие на предпочитания вариант

Какви са ползите от предпочитания вариант (ако има такъв, в противен случай — от основните варианти)?

[2]14-те програми на ЕС в обхвата на настоящата оценка на въздействието са „Хоризонт Европа“, Фондът за иновации, програмата „Цифрова Европа“, Механизмът за свързване на Европа в областта на цифровите технологии, Европейският фонд за отбрана, Актът в подкрепа на производството на боеприпаси, Актът за укрепване на европейската отбранителна промишленост чрез съвместни обществени поръчки, Програмата за европейската отбранителна промишленост, програмата „ЕС в подкрепа на здравето“, космическата програма на ЕС, IRIS2, InvestEU, програмата за единния пазар (направлението за МСП) и LIFE.

Предпочитаният вариант ще осигури по-висока възвращаемост на инвестициите за период от 15 години, като за всяко изразходвано евро тя ще бъде с 15,74 % по-висока, отколкото при първия вариант („продължаване на обичайната практика+“). . Европейският съюз също така ще отчете увеличение на износа, което е с 58 % по-високо в сравнение с първия вариант, главно поради по-големия обем инвестиции. Цялостното въздействие на предпочитания вариант върху производителността на ЕС по всяка вероятност ще бъде положително поради способността му да разпределя ресурсите по-ефективно и ефикасно.

Очаква се също така този вариант да намали административните разходи за бенефициерите, като интегрира точките за достъп и въведе единни правила, опростяване на процеса на финансиране и по-ефективна и благоприятна за бизнеса среда, особено ползотворна за отраслите с висок растеж, МСП, иновативните стартиращи предприятия и проектите, изискващи дългосрочна инвестиционна подкрепа. Опростеният и усъвършенстван процес на кандидатстване ще даде повече яснота за инициаторите на проекти и като цяло ще улесни достъпа до финансиране.

Предпочитаният вариант също така консолидира процесите на финансиране и разширява достъпа до финансови инструменти, което позволява на ЕС да използва по-добре своя потенциал за мобилизиране на частен капитал и увеличаване на бюджетната гъвкавост. Този вариант укрепва още връзките между фундаменталната наука и напредналите етапи на научните изследвания, иновациите и производството, като осигурява динамична икономическа структура в рамките на ЕС и по-добро навлизане на нови идеи на пазара.

По отношение на пазара единната рамка за финансиране има за цел да повиши конкурентоспособността на европейските дружества, като направи финансирането по-достъпно и стратегически съгласувано. Тя също така подкрепя европейската стратегическа автономност и намалява критичните зависимости.

И на последно място, социалните въздействия включват стимулиране на създаването на работни места, повишаване на уменията и регионален икономически растеж, особено в стратегическите сектори. Въздействието на този вариант върху околната среда е тясно свързано с приоритета, който се отдава на декарбонизацията и чистите технологии като ключови сектори и технологии. Фокусът върху тях следва да доведе до положително въздействие върху климата и по пътя на ЕС към декарбонизация.

Какви са разходите при предпочитания вариант (ако има такъв, в противен случай — при основните варианти)?

Възможно е да възникнат някои разходи за приспособяване за кандидатите и бенефициерите, които вече се възползват от фондовете на ЕС. Преходът към единен, интегриран фонд ще изисква адаптиране от страна на организациите, свикнали с настоящата структура. Въпреки че ще е необходимо първоначално адаптиране към новия фонд, бенефициерите ще трябва да преминат през този процес на обучение само веднъж, а не многократно за множество програми. Като цяло по-лесната достъпност и по-малкото пречки ще намалят значително разходите за кандидатстване като цяло, включително за по-широк кръг от кандидати. Разработването на единен портал въз основа на първоначалния опит от портала за финансиране и обществени поръчки и портала STEP би могло да спомогне за минимизиране на сътресенията, а гъвкавите, проактивни и солидни структури на управление и мрежи на заинтересованите страни могат да спомогнат за осъществяването на прехода. В крайна сметка една по-проста и по-разбираема структура би могла да разшири достъпа до програми за финансиране за нови бенефициери, като стимулира иновациите във всички сектори.

Какви ще са последиците за предприятията, МСП и микропредприятията?

МСП, които вече са запознати с финансирането от ЕС, ще понесат първоначално разходи за приспособяване поради усилията, изисквани от прехода, като например адаптиране към новите правила и запознаване с консолидираната система за кандидатстване. Очаква се тези разходи да бъдат временни и ограничени. С течение на времето МСП ще могат да се ползват от намалени административни разходи за определяне на съответните възможности за финансиране и кандидатстване. Сред основните предимства са единен портал за подаване на заявления, опростени и хармонизирани правила, рационализирани консултантски услуги и обслужване на едно гише, като всички те правят финансирането по-достъпно и същевременно намаляват разходите и сложността. Подкрепата за МСП трябва да бъде включена в структурата на Фонда за конкурентоспособност, за да се гарантира реализирането на тези ползи.

Ще има ли значително въздействие върху националните бюджети и администрации?

Не, тъй като става въпрос за програма, управлявана пряко от Комисията на равнището на ЕС или непряко чрез нейните партньори по изпълнението, като на бенефициерите се предоставя финансиране.

Ще има ли други значителни въздействия?

Предпочитаният вариант ще подобри производителността и ще подобри позицията на ЕС във веригата за създаване на стойност в световен мащаб, включително чрез революционни иновации, създаващи нови пазари. Благодарение на подкрепата за иновациите и производството зависимостите ще бъдат намалени, а пазарната позиция на предприятията от ЕС подобрена. Стратегическото ръководство и специалното финансиране гарантират предвидимост на финансирането — от фундаменталните научни изследвания до пазарното приложение. МСП ще получат опростен достъп до финансиране, намалени административни разходи и по-бързи процедури за отпускане на безвъзмездни средства, което ще подобри способността им за достъп до капитал. Инициативата може да укрепи конкурентната позиция на стратегическите сектори и позицията на ЕС в областта на критичните и авангардните технологии. Съседните сектори ще извлекат ползи от разпространението на ефектите, което ще увеличи производителността им.

Г. Последващи действия

Кога ще се извърши преглед на политиката?

Инициативата ще бъде следена чрез рамката за изпълнението на бюджета за периода след 2027 г., която се разглежда в отделна оценка на въздействието. Рамката за изпълнението предвижда доклад за изпълнението по време на етапа на изпълнение на програмата, както и ретроспективна оценка, която да бъде извършена в съответствие с член 34, параграф 3 от Регламент (ЕС, Евратом) 2024/2509. Оценката ще се извърши в съответствие с насоките на Комисията за по-добро регулиране и ще се основава на показатели, свързани с целите на програмата.